

It is proposed to amend the current legislation to regulate the definition and list of persons who may be subjects of corruption offenses in medicine. In particular, to enshrine in the Basics of legislation on health care an oriented list of employees of health care institutions who have the status of public law officials. It is also proposed to predict the essence of the organizational and administrative or administrative and economic duties of officials in health care.

Keywords: corruption, crime, subject, health care, official.

DOI: 10.33766/2524-0323.100.186-206

УДК: 3.078.1:342.95:342.716: 351.94

Самбор М. А., кандидат юридичних наук, начальник сектору моніторингу Прилуцького районного відділу поліції Головного управління Національної поліції в Чернігівській області (м. Чернігів – м. Прилуки, Україна)

e-mail: NIKOLAS783@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-0446-3892>

Правова система України перебуває на етапі її становлення, і будь-які трансформаційні дії є цілеспрямованим процесом розбудови та вдосконалення системи права і законодавства України. Наша держава має всі ознаки романо-германської правової системи і належить до сім'ї країн, де основним джерелом права є саме нормативно-правовий акт. Попри таку однозначність, у правове життя активно входить судовий прецедент, впровадження якого у правову систему України відображається і в нормах позитивного права. Незважаючи на джерельну базу правової системи, для суверенної, демократичної, правової і соціальної України важливим є створення умов дотримання прав і свобод, особливо у відношеннях приватних осіб з представниками органів публічної адміністрації щодо застосування заходів державного примусу та юридичної відповідальності, зокрема адміністративної відповідальності. До таких гарантій прав і свобод належить процесуальна форма провадження у справах про адміністративні правопорушення та документування адміністративних правопорушень. Для дієвості механізмів гарантій прав і свобод людини в адміністративно-деліктному провадженні, важливої ролі набуває судова практика розв'язання спорів з суб'єктами публічної адміністрації щодо дотримання відповідної процесуальної форми, як гарантії використання та здійснення прав і свобод учасників такого провадження. У статті детально проаналізована практика національних та міжнародних судів у вказаній категорії справ щодо захисту та відновлення порушених унаслідок недотримання встановленої законом процесуальної форми провадження у справах про адміністративні правопорушення та документування адміністративних правопорушень прав і свобод людини. Досліджено ключові судові рішення, пов'язані із захистом та відновленням прав і свобод людини як учасника адміністративно-деліктного провадження, а також питання застосування напрацьованої судами практики застосування відповідних процесуальних адміністративно-деліктних норм унаслідок їх інтерпретації під призвою дотримання прав і свобод людини. Сформульовані висновки про необхідність рецепції правових позицій судових органів суб'єктами публічної адміністрації, упов-

новаженими розглядати справи про адміністративні правопорушення та документувати адміністративні правопорушення, а також на цій основі необхідності вдосконалення процесуальної форми для ефективнішого захисту прав і свобод учасників адміністративно-деліктних проваджень.

Ключові слова: права, свободи, гарантії, адміністративно-деліктне провадження, правова позиція, суд.

Постановка проблеми. Правова система України, попри всі виклики сьогодення, продовжує розвиватися і вдосконалюватися на основі фундаментальних принципів права – верховенства права, дотримання прав і свобод людини, а також сучасних тенденцій глобалізації, впровадження у правову систему позитивних здобутків практики правозастосування, з урахуванням принципу континуїтету правових традицій та одночасним відходженням від впливу радянщини на правову систему суверенної, незалежної, демократичної, правової та соціальної країни. Творення правової системи нової держави – річ непроста, яка, звісно, не може відбутися одномоментно, а тому і зародження та розбудова галузей національного права і законодавства відбувається поступово, враховуючи сучасні та перспективні інтереси суспільства у врегулюванні тих чи інших суспільних відносин за допомогою права, а також завдяки глобалізаційним процесам, які відбуваються в суспільстві.

Значною не лише за кількісними показниками, а й якісними, пов'язаними із використанням, здійсненням прав, свобод та інтересів людини, створення умов для їх реалізації, охорони та захисту прав, свобод та інтересів людини є сфера суспільних відносин, яка пов'язується із відносинами між людиною та органами публічної адміністрації, що є предметом регулювання нормами адміністративного права і законодавства. У згаданій сфері значний сегмент пов'язаний з адміністративно-деліктними відносинами, відносинами, у яких вчиняються адміністративні правопорушення, визначаються міри державного примусу щодо осіб, які їх вчинили, розглядаються (ЗГОДЕН) особливості застосування такого примусу, а також вирішуються способи відновлення прав і свобод людини.

Привабливою і необхідною для досліджень галузь адміністративно-деліктного права є й тому, що безпосередньо пов'язана з дотриманням прав і свобод як окремої людини, наприклад, яка притягається до адміністративної відповідальності, так і соціальних груп, суспільства в цілому, оскільки адміністративна відповідальність виконує не лише ретроспективну, а й перспективну функцію в запобіганні вчинення адміністративних правопорушень.

Адміністративно-деліктне право має гармонійно поєднувати в собі норми матеріального і процесуального права, що гарантує додержання принципу верховенства права, дотримання прав і свобод людини, законності в діяльності органів публічної адміністрації, їх посадових осіб, інших уповноважених на застосування заходів державного примусу осіб. Переконані в тому, що саме логічно узгоджене поєднання норм процесуального права з нормами матеріального права гарантують ефективне та у суворій відповідності з законом застосування заходів адміністративної відповідальності. Одночасно маємо усвідомлювати й

те, що Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) [2] має надзвичайно багато прогалин і колізій, які зумовлені несвоєчасним їх заповненням та виправленням. Як результат, у сучасних умовах правової системи України, спираючись на положення чч.5, 6 ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [15], ст.ст. 13, 18, 19 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського Суду з прав людини» [16], судова правотворчість відіграє важливу роль у добудові національної правової системи, створення якісної та ефективної системи гарантій, охорони та захисту прав і свобод. Переконані, що впровадження в систему національного права і законодавства такого джерела права, як судовий прецедент, зумовлено динамічністю останнього та певною консервативністю адміністративно-деліктного законодавства. У згаданому контексті важливим є розуміння і застосування процесуальних норм, які виступають гарантіями дотримання прав і свобод, саме судовою гілкою влади під час розгляду справ про адміністративні правопорушення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці адміністративного та адміністративно-деліктного права, як галузей права, що об'єднані одним паспортом спеціальності 12.07.07, присвячена значна кількість дисертаційних досліджень. За даними Національної академії правових наук України, питома вага дисертаційних досліджень впродовж 2019-2021 років за спеціальністю 12.00.07 є найбільшою в структурі наукових досліджень у сфері права і у 2019 році становила 241 тему або 24,3 % [24] від усіх тем за спеціальністю «Право», у 2020 році – 192 теми, або 21,7 % [25] та 226 тем, або 22,7 % від загальної кількості затверджених тем дисертаційних досліджень у 2021 році [26]. Проблематиці адміністративно-процесуального права присвячені праці відомих в Україні та за її межами фахівців-адміністративістів Ю. Битяка, С. Ківалова, В. Колпакова, М. Смоковича, С. Стеценка, молодих учених та інших дослідників. Тож питання адміністративного та адміністративно-деліктного права не можна назвати такими, що їх оминули в наукових дослідженнях. Водночас, можемо наголосити на тому, що питанню процесуальної форми як гарантії прав і свобод учасників провадження у справі про адміністративне правопорушення та документування у справі про адміністративне правопорушення приділена неналежна увага, що позбавляє науку цілісної концепції гарантій прав і свобод людини, а законотворчість – обґрунтованих висновків для вдосконалення системи адміністративно-деліктного законодавства, зокрема його процесуальної підгалузі. Унаслідок таких обставин, важливою стає судова доктрина і судовий прецедент, який здатен заповнити наявні прогалини законодавчого регулювання процесуальних гарантій прав і свобод людини, як учасника провадження у справах про адміністративні правопорушення та документування у справах про адміністративні правопорушення.

У підсумку стверджуємо, що питання дотримання процесуальної форми документування та провадження у справах про адміністративні правопорушення, побудови судової інституції та її розуміння, як елементу системи гаран-

тій прав і свобод людини шляхом творчого та інтерпретаційного судового прецеденту, не знайшли належного наукового та нормативного обґрунтування, а також єдності правозастосування.

Формулювання цілей. Ураховуючи викладене, метою даної статті є дослідження в судовій правозастосовній практиці місця та ролі процесуальної форми провадження у справах про адміністративні правопорушення, як гарантії прав і свобод учасника провадження у справах про адміністративні правопорушення, а також документування у справах про адміністративні правопорушення та формування на їх основі правових позицій гарантії прав і свобод людини.

Виклад основного матеріалу. Процесуальна форма містить гарантії реалізації прав і свобод учасників процесу, забезпечує здійснення демократичних принципів, створює умови, які сприяють всебічному і об'єктивному розгляду та вирішенню питань [17, с. 154] провадження у справах про адміністративні правопорушення та їх вирішення по суті.

Процесуальні гарантії – це передусім система процесуальних засобів забезпечення реалізації прав учасників певного виду судочинства, визначена Конституцією і Законами України, але вказані гарантії не вичерпуються лише забезпеченням таких прав [18, с. 48].

Процес документування у процесуальній формі – це гарантія встановлення істини, важлива гарантія законності й обґрунтованості, реалізація самої стадійності руху цивільного судочинства, гарантія забезпечення прав і законних інтересів громадян, які беруть участь у справі, гарантія законності й обґрунтованості всіх рішень, які приймаються компетентними органами [19, с. 148]. Отже, процесуальна форма та процесуальна гарантія прав і свобод являють собою системний зв'язок встановлення істини у справі та засадах дотримання прав і свобод людини.

Провадження у справах про адміністративні правопорушення та провадження з документування адміністративних правопорушень регламентовано нормами КУпАП [2]. Розв'язанню зазначеної проблеми присвячено норми Розділу IV КУпАП. Не будемо наголошувати на якості таких норм, однак із упевненістю можемо стверджувати, що правове регулювання суспільних відносин, пов'язаних із документуванням у справах про адміністративні правопорушення та провадженням у справах про адміністративні правопорушення, є таким, що цілком можливо й повинно виконуватися, перш за все суб'єктами публічної адміністрації, наділеними повноваженнями застосовувати заходи юридичної відповідальності та державного примусу до особи.

Відповідно до ст. 245 КУпАП, завданнями провадження в справах про адміністративні правопорушення є: своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності із законом, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі дотримання законів, зміцнення законності (виділено нами – М. С.). У ст. 246 КУпАП міститься імперативна но-

рма, яка вказує на те, що саме нормами КУпАП та іншими законами визначається порядок провадження в справах про адміністративні правопорушення; змінювати або нівелювати його неприпустимо, оскільки зазначена обставина призводить до порушень процесуальних гарантій прав і свобод людини, які охороняються зазначеною процесуальною формою.

Суб'єктами, які уповноважені здійснювати провадження в справах про адміністративні правопорушення, є, зазвичай, органи та посадові особи органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, які, мають свої повноваження реалізовувати перш за все відповідно до конституційних норм прямої дії, сформульованих у ст.ст. 6, 19 Конституції України [1], діючи лише на підставі, у межах повноважень та в спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Така поведінка уповноважених здійснювати провадження в справах про адміністративні правопорушення суб'єктів має спрямовуватися на своєчасне, усебічне, повне та об'єктивне з'ясування обставин кожної справи з урахуванням фундаментальних принципів демократичного суспільства і такого ж за змістом і формою державного режиму в країні, а саме верховенства права і дотримання прав і свобод людини.

Під час дослідження зв'язків необхідно враховувати, що не тільки матеріальне право визначає правові режими і конкретні варіанти правового регулювання в процесуальному праві, але мають місце і зворотні зв'язки, коли відсутність процесуальних форм захисту права гальмує розвиток відповідних нових сфер матеріального права [11, с. 78]. Стосовно ж провадження у справах про адміністративні правопорушення, зазначимо, що недотримання процесуальної форми провадження у таких справах негативно позначається на встановленні істини у справі, а також формує та демонструє негативні тенденції, пов'язані із виділенням та реалізацією репресивних функцій сервісних органів у сфері правопорядку, наслідком чого є обмеження або порушення прав і свобод людини в суспільстві, а зважаючи на кількісні показники справ про адміністративні правопорушення, формулює негативне явище системного нехтування прав і свобод людини в соціумі. Озвучені обставини позначаються на якості правового регулювання суспільних відносин і знаходять своє відображення у формуванні суспільної думки, а у подальшому і свідомості та правової культури щодо ефективності правового регулювання відповідних суспільних відносин з використанням правових засобів відповідними суб'єктами публічної адміністрації. Як наслідок, переконані в тому, що виконання визначених державою процесуальних гарантій у виді відповідних процесуальних форм усіма суб'єктами публічної адміністрації є важливим кроком до утвердження верховенства права, дотримання прав і свобод людини, а також законності в діяльності таких суб'єктів публічної адміністрації, що всилить впевненість людини в захищеності з боку інститутів держави.

Норми КУпАП чітко регламентують умови розгляду справ про адміністративні правопорушення: відкритості, гласності (ст. 249 КУпАП) та рівності (ст. 248 КУпАП), а також місця розгляду справи (ст. 276 КУпАП), строків такого розгляду

(ст. 278 КУпАП), особливостей підготовки до розгляду (ст. 278 КУпАП) та безпосереднього розгляду справи (ст. 279 КУпАП). Норми КУпАП встановлюють особливості розгляду окремих категорій справ (ст. 279-1 КУпАП, ст. 279-2 КУпАП, ст. 279-5 КУпАП, ст. 279-6 КУпАП), обставини, що підлягають з'ясуванню (ст. 280 КУпАП), пропозиції про усунення причин та умов, що сприяли вчиненню адміністративних правопорушень (ст. 282 КУпАП), права учасників провадження (ст.ст. 268-274 КУпАП). Лише в системному зв'язку зазначених норм можливе встановлення істини в справі, ухвалення законного та справедливого рішення з дотримання прав і свобод людини, яке визнаватиметься всіма учасниками провадження та суспільством.

Для дотримання та виконання суб'єктами публічної адміністрації, уповноваженими здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення зазначених норм, спрямованих на забезпечення та гарантування можливості використання та здійснення учасниками такого провадження їх прав і свобод, є судовий контроль за дотриманням вищезгаданими суб'єктами публічної адміністрації законності їх дій, який здійснюється в адміністративному судочинстві.

Завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень (ст. 2 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) [20]). Норми КАС України відіграють провідну роль під час вирішення спорів, пов'язаних із оскарженням рішень суб'єктів публічної адміністрації та їх дій під час ухвалення таких рішень.

Саме сформована та усталена судова практика, яка знайшла свій вираз у тому числі у правових позиціях (інтелектуально-вольовій, дослідницько-пошуковій діяльності суб'єкта права, пов'язаній із формуванням та викладенням мотивованої та обгрунтованої думки на основі дослідження обставин справи, кваліфікації діянь учасників правовідносин, а також обрання на власний розсуд і за власною інтерпретацією норм позитивного права, які слід використовувати як засіб урегулювання (унормування) конкретних суспільних відносин та їхнього обгрунтування [21, с. 83]) Верховного Суду, які, внаслідок згаданих положень чч.5, 6 ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», набувають загальнообов'язкового характеру для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності КУпАП, мають не лише контролювати законність у діяльності суб'єктів публічної адміністрації, а й гарантувати дотримання останніми прав і свобод людини під час адміністративно-деліктного провадження. Саме на загальнообов'язковості таких правових позицій хочеться зробити наголос, а також на необхідності їх врахування та застосування для регулювання відповідних однотипних суспільних відносин і, перш за все, суб'єктами публічної адміністрації.

Так Пленум Верховного Суду України звернув увагу судів на неприпустимість спрощеного підходу до судового розгляду справ про адміністративні правопорушення на транспорті та ігнорування прав осіб, яких притягають до відповідальності, а також потерпілих, їхніх законних представників і захисників (п.24) [12]. На нашу думку, неприпустимо спрощення встановленої законом форми провадження у справах про всі без винятку види адміністративних правопорушень. Перш за все наголосимо на тому, що саме запроваджена процесуальна форма покликана не лише забезпечити законність провадження у справах про адміністративні правопорушення та документування адміністративних правопорушень, а й виступити гарантією дотримання прав і свобод усіх без винятку учасників такого процесу. Подібний необґрунтований потяг до спрощення та нехтування процесуальною формою не можна виправдовувати розвантаженням відповідних суб'єктів публічної адміністрації, оскільки такий підхід негативно позначається на правах і свободах людини, яка є учасником цього провадження. Маємо усвідомлювати, що суб'єкти публічної адміністрації покликані захищати права і свободи, а не навпаки – людина має догоджати та спрощувати повноваження таких суб'єктів.

Подібна точка зору не стала винятком і знаходить відбиття у наступних рішеннях судів різних інстанцій. Зокрема, Сьомий апеляційний адміністративний суд у постанові від 29 липня 2021 року у справі № 679/585/21 критично оцінив дотримання в повній мірі працівником поліції процедури розгляду справи за 5 хв. 34 с, що серед іншого виключає надання можливості особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, скористатися своїми правами, передусім, правом на захист. Колегія суддів апеляційного адміністративного суду погодилася з висновками суду першої інстанції, що під впливом стислого часу розгляду справи про адміністративне правопорушення, позивач навіть не мав можливості виявити бажання скористатися правовою допомогою [3]. Рішення цього суду, яке є остаточною, має стати прикладом для визначення примірного часового проміжку, необхідного для правильного врегулювання процесуальної форми розгляду справи про адміністративне правопорушення, що гарантуватиме не лише дотримання зовнішньої форми адміністративно-деліктного провадження, а й у змістовному аспекті виступить гарантом для можливості використання та здійснення учасниками такого провадження їх прав і свобод, як складових елементів правовідношення, спрямованих перш за все на дотримання прав і свобод людини та справедливого встановлення істини у справі. Однак, слід нагадати й на ту обставину, що ще у 2011 році (за 10! років до згаданої постанови Сьомого апеляційного адміністративного суду) Європейський Суд з прав людини виніс рішення у справі «Корнев і Карпенко проти України» (Заява № 17444/04) [22], де зазначається, що, хоч і немає чіткої інформації про те, скільки саме часу минуло на момент розгляду адміністративної справи заявниці після вчинення нею правопорушення, очевидним є те, що цей проміжок часу не перевищував кількох годин. Навіть якщо припустити, що справа заявниці була нескладною, Європейський суд з прав людини має сумніви в тому, що обста-

вини, за яких проводився розгляд справи заявниці, дали їй змогу належним чином ознайомитися з висунутими проти неї обвинуваченнями та доказами, а також адекватно їх оцінити й розробити серйозну юридичну стратегію свого захисту (п.67 рішення у справі «Корнев і Карпенко проти України»). Європейський Суд з прав людини наголосив на тому, що пункт 3 (b) статті 6 гарантує обвинуваченому «мати час і можливості, необхідні для підготовки свого захисту», а отже, ця гарантія означає, що підготовка основного захисту в його інтересах охоплює все, що є «необхідним» для підготовки основного розгляду справи судом. Обвинувачений повинен мати можливість організувати свій захист належним чином і без обмежень можливості надання суду, який розглядає справу, усіх відповідних аргументів захисту і, таким чином, вплинути на результат провадження (див. «Кан проти Австрії» (Can v. Austria), № 9300/81, доповідь Комісії від 12 липня 1984 року, серія А, № 96, п.53, ухвалу у справі «Коннолі проти Сполученого Королівства». (Connolly v. the United Kingdom), № 27245/95, від 26 червня 1996 року, і «Майзіт проти Росії» (Mayzit v. Russia), № 63378/00, п.78, від 20 січня 2005 року) (п.66 рішення у справі «Корнев і Карпенко проти України»). Отже, доречно зауважити, що національні суди імплементують міжнародний досвід у сфері захисту прав і свобод людини в адміністративно-деліктному праві, однак таке запозичення і такі рішення є поодинокими, що, на нашу думку, збіднює якість рішень у справах про адміністративні правопорушення, зокрема суб'єктів публічної адміністрації, наділених відповідними повноваженнями здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення, а відтак є причиною зневіри у відстоюванні прав і свобод у спорах із суб'єктами публічної адміністрації, уповноваженими здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Правозастосовна практика має й інші приклади, пов'язані з визнанням та необхідністю неухильного дотримання процесуальної форми провадження у справі про адміністративне правопорушення, як гарантії дотримання прав і свобод людини, встановлення істини, ухвалення справедливого та законного рішення. Наприклад, П'ятий апеляційний адміністративний суд від 14 червня 2019 року у постанові у справі № 521/4847/19 зазначив, що позивачем не спростовано самого факту вчинення ним спірного правопорушення, а лише зазначається про допущені поліцейським процесуальні порушення порядку розгляду справи про адміністративне правопорушення. Причому, позивачем не підтверджено належними доказами відповідні посилання на порушення порядку розгляду справи про адміністративне правопорушення, а тому такі посилання є необґрунтованими. Через те колегія суддів вважає, що за наслідком виявлення правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, розгляд якого віднесено до компетенції Національної поліції України, поліцейським правомірно винесено оскаржувану постанову у справі про адміністративне правопорушення [5]. Таким обґрунтуванням свого рішення суд фактично заперечив принцип презумпції невинуватості, а також приписи норми ч.2 ст. 77 КАС України, де йдеться про те, що в адміністративних справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень обов'язок щодо доказування

правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладається на відповідача, який є суб'єкт публічної адміністрації, уповноважений здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення, а також норми, що містяться в ч.2 ст. 255 КУпАП, згідно з якою саме уповноважені на складання протоколів про адміністративні правопорушення особи зобов'язані збирати докази вчинення адміністративного правопорушення та вини особи у його вчиненні.

Упродовж досліджуваного цікавою виявляється позиція Долинського районного суду Івано-Франківської області, у якій суд вмотивовує та обґрунтовує свої рішення тим, що на нагрудний відеореєстратор працівника поліції зафіксовано процес розгляду справи та всі пояснення, які надавав позивач. Ним (позивачем) не представлено належних доказів в обґрунтування обмеження реалізації ним прав, закріплених ст. 268 КУпАП. Напроти, як вбачається, позивач був присутній на місці складання постанови і повідомлений про її складання, роз'яснено його права, під час спілкування ним висловлювались доводи по суті вчиненого правопорушення, але працівник поліції не взяв їх до уваги, що свідчить про можливість реалізації своїх прав та об'єктивне рішення інспектора як посадової особи, що приймає рішення у справі. Тому обставини, зазначені в адміністративному позові, не відповідають дійсності та свідчать про те, що позивач намагається ввести в оману суд задля уникнення адміністративної відповідальності [7]. Зі змісту згаданої постанови виявляється, що об'єктивним є рішення, яке не обґрунтовується відповідними доказами та їх джерелами. Таке рішення є лише суб'єктивним сприйняттям відповідним суб'єктом публічної адміністрації, уповноваженим розглядати справу про адміністративне правопорушення, обставин справи. Про вмотивованість такого рішення належними та достатніми мотивами та підставами його ухвалення, а також законність, як ознака такого рішення, що передбачає ухвалення відповідної постанови згідно з нормами матеріального адміністративно-деліктного права з дотриманням вимог щодо провадження у справі про адміністративне правопорушення, встановлені КУпАП та законами України (процесуальним адміністративно-деліктним правом), залишається поза увагою суду, що, на нашу думку, унеможливило повне та об'єктивне дослідження обставин справи, встановлення істини на засадах справедливості і законності.

Власне, з цього приводу висловила свою позицію і судова гілка влади, представники якої у своєму рішенні зазначили наступне: «...рішення суб'єкта владних повноважень має бути обґрунтованим на момент його прийняття, оскільки воно має значущі наслідки для суб'єктів приватного права, що знаходяться в нерівному положенні по відношенні до суб'єкта владних повноважень. У контексті наведеного слід зазначити, що дотримання передбаченої законом процедури та порядку винесення такого рішення має виключно важливу роль для встановлення об'єктивної істини органом, на який законом покладено повноваження, зокрема щодо розгляду справ про адміністративне правопорушення. Порушення норм процесуального права суб'єктом владних повноважень (у даному випадку – інспектором патрульної поліції) при прийнятті та складанні постанови про притягнення до адміністративної відповідальності зводить нанівець

саму суть та завдання, покладені в основу поняття адміністративної відповідальності, оскільки ускладнює, а подекуди й унеможливує встановлення судом, що розглядає справу про адміністративне правопорушення, об'єктивної сторони вчинюваного порушення та вини особи в його вчиненні» [13].

Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду чутливо підходить до дотримання процесуальної форми провадження у справах про адміністративні правопорушення, оскільки, скоріше за все, вбачає в цьому гарантії дотримання прав і свобод людини. У постанові від 18 лютого 2020 року у справі № 524/9827/16-а Касаційний адміністративний суд зауважив, що судами першої та апеляційної інстанції було встановлено, що під час розгляду справи про адміністративне правопорушення, особа, яка притягалася до адміністративної відповідальності, виявила бажання скористатись правовою допомогою, про що надала відповідачу належне письмове клопотання. Однак, інспектором не вжито жодних дій щодо надання водію можливості реалізувати своє право на отримання правової допомоги. Колегія суддів погоджується з висновком судів першої та апеляційної інстанцій, що такими діями інспектор порушив права особи, яка притягалася до адміністративної відповідальності, тому й порушено порядок розгляду справи про адміністративне правопорушення, що є підставою для скасування постанови у справі про адміністративне правопорушення [6]. Касаційний адміністративний суд в основі свого рішення поклав саме дотримання прав і свобод особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, тобто учасника адміністративно-деліктних відносин, стосовно якого вирішується питання про обмеження його прав і свобод, а також застосування заходів державного примусу. Упевнені, що забезпечення реалізації стороною адміністративно-деліктних відносин своїх прав і свобод у відносинах з відповідним суб'єктом публічної адміністрації і є тим фундаментальним принципом законності, який має виконувати суб'єкт публічної адміністрації, під час реалізації власних повноважень у адміністративно-деліктних відносинах не допускати обмежень чи звуження прав і свобод інших учасників провадження.

Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду виклав свою правову позицію у постанові від 15 травня 2019 року у справі № 537/2088/17 про особливості використання процесуальної форми для встановлення фактичних обставин справи та кваліфікації діянь учасників відповідних суспільних відносин, що регулюються нормами адміністративно-деліктного законодавства. Зокрема Касаційний адміністративний суд наголосив на тому, що стосується висновку суду апеляційної інстанції про факт правопорушення, то такий, на думку колегії суддів Касаційного адміністративного суду, є поспішним, оскільки не з'ясованими залишилися істотні для цієї справи обставини. Зокрема, суд залишив поза увагою доводи позивача про те, що зупинка була вимушеною і зумовлена технічною несправністю автомобіля (що підтвердили троє свідків, показання яких врахував суд першої інстанції і мотивів, через які їх відхилено, апеляційний суд не зазначив); не з'ясовано, яку саме заборону (зупинки/стоянки) і який саме дорожній знак порушив/не виконав позивач, відтак який кон-

кретно пункт ПДР порушено. На думку колегії суддів, сам факт визнання особою вини у порушенні ПДР не може бути достатнім доказом правомірності рішення суб'єкта владних повноважень і не звільняє останнього від доведення його правомірності. З'ясування обставин, за яких вчинено адміністративне правопорушення, котре позивачу поставлено за провину, буде неповним і поверховим, якщо не дослідити його в усіх тих аспектах, про які зазначено вище [9]. Звідси, актуальним є дотримання суб'єктом публічної адміністрації вимог доведеності як факту вчинення адміністративного правопорушення, винності особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, у його вчиненні, обставини, що обтяжують чи пом'якшують відповідальність, інших обставин, зазначених у ст. 280 КУпАП. Однак, можемо зазначити, що в постановках у справах про адміністративні правопорушення, винесених такими суб'єктами публічної адміністрації у позасудовий спосіб, фактично не досліджуються ці питання, та й, власне, бланки таких постанов за своєю формою не дозволяють відобразити зміст всіх обставин події, які повинні бути дослідженими і які впливають на вид ухваленого рішення та вид і міру адміністративного стягнення.

З цього приводу доручною є позиція Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду, викладена у постанові від 30 травня 2018 року у справі № 337/3389/16-а, де наголошується на тому, що докази, надані відповідачем по справі, мають бути належним чином досліджені судами першої та апеляційної інстанцій із наданням їм відповідної правової оцінки на предмет їх належності і допустимості, повноти та достатності для визнання правомірності дій та рішень суб'єкта владних повноважень. Колегія суддів вважає за необхідне зазначити, що постанова про притягнення до адміністративної відповідальності є рішенням суб'єкта владних повноважень, актом індивідуальної дії, який встановлює відповідні права та обов'язки для особи, щодо якої він винесений. Таке рішення суб'єкта владних повноважень має бути обґрунтованим на момент його прийняття, оскільки воно має значимі наслідки для суб'єктів приватного права, що знаходяться в нерівному положенні по відношенні до суб'єкта владних повноважень. У контексті наведеного слід відмітити, що дотримання передбаченої законом процедури та порядку винесення такого рішення має виключно важливу роль для встановлення об'єктивної істини органом, на який законом покладено повноваження, зокрема, щодо розгляду справ про адміністративне правопорушення. Порушення норм процесуального права суб'єктом владних повноважень (у даному випадку – інспектором патрульної поліції) при прийнятті та складанні постанови про притягнення до адміністративної відповідальності зводить нанівець саму суть та завдання, покладені в основу поняття адміністративної відповідальності, оскільки ускладнює, а подекуди й унеможливує встановлення судом, що розглядає справу про адміністративне правопорушення, об'єктивної сторони вчиненого порушення та вини особи в його вчиненні [14].

Під призою достатності та допустимості доказів, суб'єкти публічної адміністрації повинні пам'ятати, що, здійснюючи судовий контроль щодо правомір-

рності дій працівників поліції, суд має досліджувати належні та допустимі докази вчинення правопорушення. А належними та допустимими доказами є такі, що містяться в матеріалах адміністративної справи, та зібрані до моменту її розгляду працівником поліції [12]. Зазначені законодавчі положення, що інтерпретовані суб'єктом правозастосування – судом, повинні бути доступними і зрозумілими іншим суб'єктам публічної адміністрації, уповноваженим здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення та документування адміністративних правопорушень, адже дотримання відповідної процесуальної форми гарантує не лише дотримання прав і свобод людини, а й забезпечення стану правопорядку в суспільстві. У вказаному питанні проблемним перш за все є якість адміністративно-деліктного законодавства, а спроби судової гілки влади створити та реалізувати креативний судовий прецедент стикається із суто легістичною правосвідомістю представників суб'єктів публічної адміністрації, що не сприяє впровадженню природно-правових засад прав і свобод людини та провідної функції держави – утвердження прав і свобод людини. Хоча вищезгадані судові рішення дають позитивний сигнал для використання природно-правових засад в інтерпретації адміністративно-деліктного процесуального закону щодо створення процесуальних гарантій захисту, охорони та відновлення прав і свобод людини, однак обмежена сфера застосування їх норм та несприйняття їх положень суб'єктами публічної адміністрації не забезпечують загальнообов'язковість їх застосування.

Окремої уваги заслуговує питання впровадження у практику правозастосування адміністративно-деліктних відносин досвіду та розуміння змісту, інтерпретації перш за все прав і свобод людини, як структурних елементів правовідносин, Європейським судом з прав людини. Рішення Європейського Суду з прав людини є обов'язковим для виконання Україною, відповідно до статті 46 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [16].

Європейський суд з прав людини зазначає, що, з огляду на суворість покарання, адміністративне провадження, як те, що здійснювалося щодо заявниці в цій справі, має розглядатися як «кримінальне» для цілей Конвенції (п.46) [8]. У рішенні у справі «Карелін проти Росії» (Karelin v. Russia), заява № 926/08, пункти 51-84, від 20 вересня 2016 року, Суд установив порушення принципу безсторонності в провадженні у справі про адміністративне правопорушення щодо заявника, під час якого прокурор був відсутнім (п. 60). Повертаючись до об'єктивного критерію, Суд зазначає, що національний суд провів усне засідання, під час якого присутньою була лише заявниця; у цьому засіданні національний суд допитав заявницю та дослідив докази з матеріалів справи. Незважаючи на те, що заявниця стверджувала про свою невинуватість, суд визнав її винною (див. пункти 16, 17) (п. 62). У цьому контексті Суд нагадує, що, як він встановив у рішенні у справі «Карелін проти Росії» (Karelin v. Russia), коли (i) проводиться усний судовий розгляд з метою встановлення обґрунтованості будь-якого «кримінального обвинувачення», висунутого проти підсудного, та (ii) якщо було надано адекватну можливість з'явитися в судове засідання і сторона захисту не відмовилася від неї у встановленому порядку, присутність сторони обвинувачення є, як

правило, необхідною для усунення обґрунтованих сумнівів, які можуть виникнути щодо безсторонності суду (там само, пункт 76) (п. 65). Той факт, що в подальшому справу було переглянуто першим заступником голови апеляційного суду (див. пункт 19), не виправив відсутність безсторонності суду, який засудив заявницю. Навіть якщо припустити, що ця посадова особа мала право скасувати постанову про засудження заявниці на підставі небезсторонності Новокаховського міського суду, вона цього не зробила і залишила постанову про засудження заявниці та застосоване до неї стягнення без змін (див., *mutatis mutandis*, згадані рішення у справах «Озеров проти Росії» (*Ozerov v. Russia*), пункт 56, та «Кривошапкін проти Росії» (*Krivoshapkin v. Russia*), пункт 45). Отже, було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції щодо вимоги безсторонності (пп. 66, 67). Європейський Суд з прав людини розглядає кримінальний процес та адміністративно-деліктне провадження як споріднені процеси, у яких і гарантії прав і свобод людини мають перебувати на високому рівні, особливо під час провадження у справах про адміністративні правопорушення, де передбачається можливість застосування адміністративних стягнень, які є подібними до кримінальних покарань, зокрема розмір штрафу як адміністративне стягнення у справах про адміністративні правопорушення, відповідальність за вчинення яких передбачена ст. 130 КУпАП. Очевидно, що таке рішення забезпечує принцип змагальності в адміністративно-деліктному процесі, неприпустимість взяття на себе суб'єктом розв'язання такого спору функцій обвинувачення. Переконані, що реалізація таких функцій прокуратурою є доречною і такою, що відповідає принципам діяльності цього органу державної влади.

Важливим дороговказом для налагодження справедливого правосуддя у справах про адміністративні правопорушення є застосування всесвітньо визнаного у демократичних суспільствах принципу доведення «поза розумним сумнівом».

Суд при оцінці доказів керується критерієм доведення «поза розумним сумнівом» (див. рішення від 18 січня 1978 року у справі «Ірландія проти Сполученого Королівства» (*Ireland v. the United Kingdom*), Series A № 25, сс. 64–65, п. 161). Проте таке доведення може впливати зі співіснування достатньо вагомих, чітких та узгоджених між собою висновків або подібних неспростованих презумпцій щодо фактів (див. рішення у справі «Салман проти Туреччини» (*Salman v. Turkey*) [ВП], заява № 21986/93, п. 100, ECHR 2000-VII) (п. 45) [10]. На жаль, констатуємо, що згаданий принцип доведення обставин, що підлягають доказуванню у справах про адміністративні правопорушення, нехтується перш за все суб'єктами публічної адміністрації, уповноваженими здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення та документування адміністративних правопорушень. Зазначене, думається, є наслідком статистичних підходів до виконання завдань із протидії адміністративним проступкам, коли важливим є не якість документування правопорядку та незворотність відповідальності за вчинення правопорушення, а формування суспільної думки про враження суспільства відповідним видом адміністративних правопорушень.

Згідно з практикою Європейського Суду з прав людини, очікуваний обсяг обґрунтування залежить від різних доводів, що їх може наводити кожна зі сторін, а також від різних правових положень, звичаїв та доктринальних принципів, а крім того, ще й від різних практик підготовки та представлення рішень у різних країнах. Щоб дотриматися принципу справедливого суду, обґрунтування рішення повинно засвідчити, що суддя справді дослідив усі основні питання, винесені на його розгляд, що і вчинено судом у даній справі [4]. Переконані в тому, що обґрунтування та вмотивування рішень у справах про адміністративні правопорушення, яке стало предметом наукових пошуків [23, с. 126-129], має трансформуватися у відповідні правотворчі пропозиції та знайти логічне втілення у правозастосуванні. Для цього, думається, має втілитися культурно-ідеологічна зміна свідомості у представників суб'єктів публічної адміністрації, уповноважених здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення та документування адміністративних правопорушень, які з кількісних завдань результатів своєї діяльності мають перейти до якісних, серед яких ключовим є не просто виявлення адміністративного правопорушення та притягнення винної особи до адміністративної відповідальності, а й доведення факту вчинення правопорушення, вини особи, яка вчинила, вжиття заходів до відновлення порушених прав і свобод, створення безпечного середовища для життя і розвитку людини, як особистості.

Висновки. Правозастосовна практика здатна оперативно виявляти недоліки законодавчого регулювання. Водночас система національного законодавства України, яка у своїй основі має нормативно-правовий акт, як ключове джерело позитивного права, передбачає місце судового прецедента, викладеного, як у рішеннях Верховного Суду, представлених у відповідних правових позиціях, так і використання рішень Європейського Суду з прав людини, як інтерпретації розуміння юридичних явищ, пов'язаних із розумінням та здійсненням прав і свобод людини.

Заразом, правові позиції судової гілки влади під час вирішення спорів, приводом для яких є незгода із певними індивідуальними рішеннями суб'єктів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення та документувати адміністративні правопорушення, у виді індивідуально-правових актів, не мають єдності їх застосування як самими судовими органами, так і відповідними суб'єктами публічної адміністрації, які застосовують адміністративно-деліктні норми. Незважаючи на це, суди творять право шляхом забезпечення ефективного використання норм позитивного права для регулювання відповідних суспільних відносин, зокрема відносин за участі суб'єктів публічної адміністрації, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення та документувати адміністративні правопорушення, з природно-правовими засадами розуміння, використання та здійснення прав і свобод людини. З цією метою саме суди приділяють увагу дотриманню визначеної законом процедури та в цілому адміністративно-деліктного процесу, дотримання якого є гарантією не лише формально юридичної законності, а й дотримання прав і свобод учасників таких проваджень чи документування.

Урахування правових позицій як національних судів України, так і Європейського Суду з прав людини, що вступили в законну силу, у правозастосуванні суб'єктів публічної адміністрації, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення та документувати адміністративні правопорушення, створить ефективний правовий механізм, обумовлений системністю використання правових норм та єдністю їх тлумачення, наслідком чого стане юридична визначеність, доступність та зрозумілість норм для всіх учасників суспільних відносин у частині правового регулювання їх поведінки, сприятиме утвердженню законності та дотримання прав і свобод людини у суспільстві.

У контексті означеного саме процесуальна форма, яка визначена у нормах позитивного адміністративно-деліктного права має дотримуватися неухильно, адже дотримання такої процесуальної форми, яка передбачає рівні можливості для учасників адміністративно-деліктного провадження та документування адміністративних правопорушень, забезпечить гарантії дотримання прав і свобод таких учасників, свободи використання гарантованих можливостей, а також створить умови упевненості відновлення порушених прав та стане запобіжником від зловживань з боку представників суб'єктів публічної адміністрації, які здійснюють таке документування чи провадження.

Переконані, що позиції Європейського Суду з прав людини у частині гарантування прав і свобод учасників адміністративного провадження, документування адміністративних правопорушень мають враховуватися у адміністративній діяльності відповідних суб'єктів публічної адміністрації. Так правова позиція щодо часових рамок провадження у справі про адміністративне правопорушення за місцем його вчинення має відповідне конституційно-правове тлумачення, викладене Конституційним Судом України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 276 Кодексу України про адміністративні правопорушення [27], яке слід розуміти, як «адміністративно-територіальну одиницю, на яку поширюється юрисдикція відповідного органу, уповноваженого законом розглядати справу про адміністративне правопорушення». Застосування такого підходу гарантуватиме і відповідний часовий проміжок для використання та здійснення учасниками провадження, зокрема особою, яка притягається до адміністративної відповідальності її прав і свобод. Саме застаріла практика розгляду справи про адміністративне правопорушення на місці вчинення правопорушення призводить до необґрунтованого порушення процесуальної форми провадження у справі про адміністративне правопорушення, як гарантії прав і свобод людини, зростання кількості скарг та відповідних адміністративних позовів до суб'єктів публічної адміністрації.

Думається, не менш важливою є позиція врахування і доцільності участі прокурора, як представника органу державної влади, що забезпечує принцип рівності та змагальності в процесі провадження у справах про адміністративні правопорушення, за які до особи застосовуються жорсткі адміністративні стягнення, які співмірні з відповідними видами кримінальних покарань.

Безперечно, зупинитися на всіх судових рішеннях та охопити всі правові позиції Верховного Суду, практику національних судів України та Європейського Суду з прав людини, у яких порушуються питання дотримання процесуальної форми провадження у справах про адміністративні правопорушення та документування адміністративних правопорушень, як гарантії дотримання прав і свобод, у межах однієї статті неможливо і недоречно, оскільки призведе то істотної розпорошеності змісту. Існує ряд інших позицій щодо врахування свідчень суб'єктів публічної адміністрації щодо обставин адміністративних правопорушень, врахування таких джерел доказів, як допустимих доказів, перебування особи, яка притягається до адміністративної відповідальності у службовому автомобілі та обмеження у зв'язку із цим її свободи пересування, дотримання визначеної у законодавстві процедури огляду водіїв на стан сп'яніння, неприпустимості використання приватних мобільних засобів, зокрема телефонів, для документування процедури документування адміністративних правопорушень тощо.

Насамкінець зазначимо, що сформульовані в судових рішеннях правові позиції та застосування природно-правової інтерпретації процесуальних норм судовою інстанцією, як гарантії прав і свобод людини у провадженні про адміністративне правопорушення та документуванні адміністративних правопорушень, мають узагальнюватися відповідними державними органами, доводитися до відповідних суб'єктів публічної адміністрації, уповноважених здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення та документування адміністративних правопорушень, які зазначені суб'єкти мають не лише враховувати під час виконання власних чи делегованих повноважень у сфері протидії адміністративним правопорушенням, а й неухильно дотримуватися їх, задля забезпечення правопорядку та законності у суспільстві під час застосування відповідних процесуальних норм. Крім цього, вважаємо, що такі правові позиції, спрямовані на гарантування прав і свобод людини мають знайти свій вираз і у правотворчій діяльності, спрямованій на удосконалення адміністративно-деліктного законодавства в напрямку створення дієвих гарантій охорони, захисту та поновлення порушених прав і свобод людини, а отже, втілити відповідні зміни до процесуальних адміністративно-деліктних норм, що визначають процес провадження у справах про адміністративні правопорушення та документування адміністративних правопорушень. Насамкінець зауважимо, що застосування й дотримання суб'єктами публічної адміністрації процесуальних норм гарантуватиме не лише дотримання прав і свобод людини, як учасника конкретного провадження у справі про адміністративне правопорушення або документування адміністративного правопорушення, а й формуватиме цілісну систему законності і правопорядку в суспільстві, забезпечуючи однаковий підхід до правового регулювання однотипних суспільних відносин, утверджуючи ефективність права, як регулятора суспільних відносин.

Використані джерела:

1. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. [Електронний ресурс] URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-vr#Text>. (дата звернення: 06.10.2022).
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року. [Електронний ресурс] URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>; <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text>. (дата звернення: 06.10.2022).
3. Постанова Сьомого апеляційного адміністративного суду від 29 липня 2021 року у справі № 679/585/21. [Електронний ресурс] URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98640990>. (дата звернення: 06.10.2022).
4. Постанова П'ятого апеляційного адміністративного суду від 19 квітня 2021 року у справі № 523/1895/21. [Електронний ресурс] URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96366421>. (дата звернення: 06.10.2022).
5. Постанова П'ятого апеляційного адміністративного суду від 14 червня 2019 року у справі № 521/4847/19. [Електронний ресурс] URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82406037>. (дата звернення: 06.10.2022).
6. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 18 лютого 2020 року у справі № 524/9827/16-а. [Електронний ресурс] URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87657275>. (дата звернення: 05.10.2022).
7. Рішення Долинського районного суду Івано-Франківської області від 21 січня 2022 року у справі № 343/1938/21. [Електронний ресурс] URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102695866>. (дата звернення: 06.10.2022).
8. Рішення у справі «Михайлова проти України» (Заява № 10644/08) від 06 березня 2018 року. [Електронний ресурс] URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_d28#top (дата звернення: 05.10.2022).
9. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 15 травня 2019 року у справі № 537/2088/17. [Електронний ресурс] URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81729115>. (дата звернення: 05.10.2022).
10. Рішення у справі «Бочаров проти України» (Заява № 21037/05) від 17 березня 2011 року. [Електронний ресурс] URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_908#top. (дата звернення: 05.10.2022).
11. Берестова І. Межі матеріального і процесуального права у сфері правової процедури. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2017. №. 6-2(28). С. 76-79.
12. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 № 14 «Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті». [Електронний ресурс] URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-05#top>. (дата звернення: 06.10.2022).
13. Рішення Ладизинського міського суду Вінницької області від 24 червня 2019 року у справі № 135/766/19. [Електронний ресурс] URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82717815>. (дата звернення: 06.10.2022).
14. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 30 травня 2018 року у справі № 337/3389/16-а. [Електронний ресурс] URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74407705>. (дата звернення: 06.10.2022).
15. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року. [Електронний ресурс] URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>. (дата звернення: 07.10.2022).

16. Про виконання рішень та застосування практики Європейського Суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 року. [Електронний ресурс] URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>. (дата звернення: 07.10.2022).

17. Власова Г. П. Співвідношення кримінальних процесуальних проваджень та диференціації кримінальних процесуальних форм. *Науково-інформаційний вісник «Право»*. 2015. № 11. С. 153-158.

18. Захарова О. Система процесуальних гарантій в цивільному процесі. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2015. № 6. С. 47-49.

19. Перунова О. М. Характерні ознаки процесуальної форми у цивільному судочинстві. [Електронний ресурс] URL : <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/223/5972/12491-1?inline=1>. (дата звернення: 07.10.2022).

20. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 року. [Електронний ресурс] URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>. (дата звернення: 12.10.2022).

21. Самбор М. Правова позиція в українській правовій доктрині. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка*. 2018. № 2(107). С. 80-84.

22. Рішення у справі «Корнев і Карпенко проти України» (Заява № 17444/04) від 21 січня 2011 року. [Електронний ресурс] URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_637/sp:max50:nav7:font2#Text. (дата звернення: 17.10.2022).

23. Самбор М. А. Обґрунтованість і вмотивованість рішень у справах про адміністративні правопорушення. Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави: *тези доп. VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 1 груд. 2017 р.)* / МВС України, Харків. нац. Ун-т внутр. Справ. Харків, 2017. С. 126-129.

24. Перелік тем дисертаційних досліджень з юридичних наук (затверджених у 2019 р.) : розглянуті та схвалені координаційними бюро відділень Національної академії правових наук України / [упоряд.: В. А. Журавель, О. С. Гиляка, Н. М. Вапнярчук]. Харків : Право, 2020. 264 с. [Електронний ресурс] URL : <https://www.naiu.kiev.ua/naukova-diyalnist/speczializovani-vcheni-radu/perelik-tem-disertacijnih-doslidzen-z-problem-derzhavi-i-prava/perelik-tem-disertacijnih-doslidzen-z-yuridichnih-nauk.pdf>. (дата звернення: 17.10.2022).

25. Перелік тем дисертаційних досліджень з юридичних наук (затверджених у 2020 р.) : розглянуті та схвалені координаційними бюро відділень Національної академії правових наук України / [упоряд.: В. А. Журавель, О. С. Гиляка, Н. М. Вапнярчук]. Харків : Право, 2021. 248 с. [Електронний ресурс] URL : [https://www.naiu.kiev.ua/naukova-diyalnist/speczializovani-vcheni-radu/perelik-tem-disertacijnih-doslidzen-z-problem-derzhavi-i-prava/perelik-tem-disertacijnih-doslidzen-z-yuridichnih-nauk-\(zatverdzenih-u-2020-r\).pdf](https://www.naiu.kiev.ua/naukova-diyalnist/speczializovani-vcheni-radu/perelik-tem-disertacijnih-doslidzen-z-problem-derzhavi-i-prava/perelik-tem-disertacijnih-doslidzen-z-yuridichnih-nauk-(zatverdzenih-u-2020-r).pdf). (дата звернення: 17.10.2022).

26. Перелік тем дисертаційних досліджень з юридичних наук (затверджених у 2021 р.) : розглянуті та схвалені координаційними бюро відділень Національної академії правових наук України / [упоряд.: В. А. Журавель, Є. А. Гетман, О. С. Гиляка, Н. М. Вапнярчук]. Харків : Право, 2022. [Електронний ресурс] URL : [https://www.naiu.kiev.ua/naukova-diyalnist/speczializovani-vcheni-radu/perelik-tem-disertacijnih-doslidzen-z-problem-derzhavi-i-prava/perelik-tem-disertacijnih-doslidzen-z-yuridichnih-nauk-\(zatverdzenih-u-2021-r\).pdf](https://www.naiu.kiev.ua/naukova-diyalnist/speczializovani-vcheni-radu/perelik-tem-disertacijnih-doslidzen-z-problem-derzhavi-i-prava/perelik-tem-disertacijnih-doslidzen-z-yuridichnih-nauk-(zatverdzenih-u-2021-r).pdf). (дата звернення: 17.10.2022).

27. Рішення Конституційного Суду України від 26 травня 2015 року № 5-рп/2015 у справі № 1-11/2015 за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо офіційного тлумачення положення частини першої

статті 276 Кодексу України про адміністративні правопорушення. [Електронний ресурс] URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-15#Text>. (дата звернення: 18.10.2022).

References:

1. Konstytutsiia Ukrainy pryiniata na piatii sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy 28 chervnia 1996 roku. (1996) N. p. [Electronic resource] URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-вр#Text/> [in Ukrainian]
2. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia vid 7 hrudnia 1984 roku (1984) N. p. [Electronic resource] URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>; <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text>. [in Ukrainian]
3. Postanova Somoho apeliatsiinoho administratyvnoho sudu vid 29 lyupnia 2021 roku u spravi № 679/585/21 (2021) [Electronic resource] N. p. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98640990> [in Ukrainian]
4. Postanova Piatoho apeliatsiinoho administratyvnoho sudu vid 19 kvitnia 2021 roku u spravi № 523/1895/21 (2021) [Electronic resource] N. p. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96366421>. [in Ukrainian]
5. Postanova Piatoho apeliatsiinoho administratyvnoho sudu vid 14 chervnia 2019 roku u spravi № 521/4847/19 (2019) [Electronic resource] N. p. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82406037>. [in Ukrainian]
6. Postanova Verkhovnoho Sudu u skladi kolehii suddiv Kasatsiinoho adminis tratyvnoho sudu vid 18 liutoho 2020 roku u spravi № 524/9827/16-a (2020) [Electronic resource] N. p. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87657275>. [in Ukrainian]
7. Rishennia Dolynskoho raionnoho sudu Ivano-Frankivskoi oblasti vid 21 sichnia 2022 roku u spravi № 343/1938/21 (2022) [Electronic resource] N. p. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102695866>. [in Ukrainian]
8. Rishennia u spravi «Mykhalova proty Ukrainy» (Zaiava № 10644/08) vid 06 bereznia 2018 roku (2018) [Electronic resource] N. p. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_d28#top. [in Ukrainian]
9. Postanova Verkhovnoho Sudu u skladi kolehii suddiv Kasatsiinoho administratyvnoho sudu vid 15 travnia 2019 roku u spravi № 537/2088/17 (2019) [Electronic resource] N. p. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81729115>. [in Ukrainian]
10. Rishennia u spravi «Bocharov proty Ukrainy» (Zaiava № 21037/05) vid 17 bereznia 2011 roku (2011) [Electronic resource] N. p. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_908#top [in Ukrainian]
11. Berestova, I. (2017) Mezhi materialnoho i protsesualnoho prava u sferi pravovoi protsedury. *Jurnalul juridic national: teorie si practică*, 6-2(28), 76-79. [in Ukrainian]
12. Postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 23.12.2005 № 14 «Pro praktyku zastosuvannia sudamy Ukrainy zakonodavstva u spravakh pro deiaiki zlochyyny proty bezpeky dorozhnoho rukhu ta ekspluatatsii transportu, a takozh pro administratyvni pravo porushennia na transporti. (2005) [Electronic resource] N. p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-05#top> [in Ukrainian]
13. Rishennia Ladyzhynskoho miskoho sudu Vinnytskoi oblasti vid 24 chervnia 2019 roku u spravi № 135/766/19. (2019) [Electronic resource] N. p. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82717815>. [in Ukrainian]
14. Postanova Verkhovnoho Sudu u skladi kolehii suddiv Kasatsiinoho adminis tratyvnoho sudu vid 30 travnia 2018 roku u spravi № 337/3389/16-a. (2018) [Electronic resource] N. p. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74407705>. [in Ukrainian]

15. Pro sudoustrii i status suddiv: Zakon Ukrainy vid 2 chervnia 2016 roku. (2016) [Electronic resource] N. p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>. [in Ukrainian]

16. Pro vykonannia rishen ta zastosuvannia praktyky Yevropeiskoho sudu z prav liudyny: Zakon Ukrainy vid 23 liutoho 2006 roku. (2006) [Electronic resource] N. p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>. [in Ukrainian]

17. Vlasova, H. P. (2015) Spivvidnoshennia kryminalnykh protsesualnykh provadzhen ta dyferentsiatsii kryminalnykh protsesualnykh form. *Naukovo-informatsiynyi visnyk «Pravo» – The Scientific and Informational Bulletin «Law»*, 11, 153-158. [in Ukrainian]

18. Zakharova, O. (2015) Systema protsesualnykh harantii v tsyvilnomu protsesi. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*, 6, 47-49. [in Ukrainian]

19. Perunova, O. M. (N. d.) Kharakteri oznaky protsesualnoi formy u tsyvilnomu sudochynstvi. [Electronic resource] N. p. URL : <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/223/5972/12491-1?inline=1>. [in Ukrainian]

20. Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy vid 6 lystopada 2005 roku. (2005) [Electronic resource] N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> [in Ukrainian]

21. Sambor, M. (2018) Pravova pozytsiia v ukrainskii pravovii doktryni. *Visnyk Kyjiv skoho natsionalnoho universytetu im. Tarasa Shevchenka – (Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Legal Studies*, 2(107), 80-84. [in Ukrainian]

22. Rishennia u spravi «Korniev i Karpenko proty Ukrainy» (Zaiava № 17444/04) vid 21 sichnia 2011 roku. (2011) [Electronic resource] N. p. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_637/sp:nav7:font2#Text. [in Ukrainian]

23. Sambor, M. A. (2017) Obgruntovanist i vmotyovanist rishen u spravakh pro administratyvni pravoporushennia. *Suchasni problemy pravovoho, ekonomichnoho ta sotsialno ho rozvytku derzhavy - Modern problems of legal, economic and social development of the state*, 126-129. Kharkiv. nats. Un-t vnutr. Sprav. Kharkiv, 126-129. [in Ukrainian]

24. Perelik tem dysertatsiinykh doslidzhen z yurydychnykh nauk (zatverdzhenykh u 2019 r.): rozhlianuti ta skhvaleni koordynatsiinyi biuro viddilen Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy. Kharkiv : Pravo. (2020). [Electronic resource] N. p. URL : <https://www.naiu.kiev.ua/naukova-diyalnist/specjalizovani-vcheni-radu/perelik-tem-diserta cijnih-doslidzhen-z-problem-derzhavi-i-prava/perelik-tem-diser-tacijnih-doslidzhen-z-yu ridichnih-nauk.pdf>. [in Ukrainian]

25. Perelik tem dysertatsiinykh doslidzhen z yurydychnykh nauk (zatverdzhenykh u 2020 r.): rozhlianuti ta skhvaleni koordynatsiinyi biuro viddilen Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy. Kharkiv : Pravo. (2021) [Electronic resource] N. p. URL : [https://www.naiu.kiev.ua/naukova-diyalnist/specjalizovani-vcheni-radu/perelik-tem-diserta cijnih-doslidzhen-z-problem-derzhavi-i-prava/perelik-tem-disertacijnih-doslidzhen-z-yuridichnih-nauk-\(zatverdzhenih-u-2020-r\).pdf](https://www.naiu.kiev.ua/naukova-diyalnist/specjalizovani-vcheni-radu/perelik-tem-diserta cijnih-doslidzhen-z-problem-derzhavi-i-prava/perelik-tem-disertacijnih-doslidzhen-z-yuridichnih-nauk-(zatverdzhenih-u-2020-r).pdf). [in Ukrainian]

26. Perelik tem dysertatsiinykh doslidzhen z yurydychnykh nauk (zatverdzhenykh u 2021 r.): rozhlianuti ta skhvaleni koordynatsiinyi biuro viddilen Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy / uporyad.: V. A. Zhuravel', YE. A. Het'man, O. S. Hylyaka, N. M. Vapnyarchuk. Kharkiv : Pravo. (2022) [Electronic resource] N. p. URL : <https://www.naiu.kiev.ua/naukova-diyalnist/specjalizovani-vcheni-radu/perelik-tem-disertacijnih-doslid zhen-z-problem-derzhavi-i-prava/perelik-tem-disertacijnih-doslidzhen-z-yuridichnih-na uk.pdf>. [in Ukrainian]

27. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 26 travnia 2015 roku № 5-рр/2015 u spravi № 1-11/2015 za konstytutsiinyim podanniam Upovnovazhenoho Verkhovnoi Rady

Ukrainy z prav liudyny shchodo ofitsiinoho tlumachennia polozhennia chastyny pershoi statti 276 Kodeksu Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia. (2015) [Electronic resource] N. p. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-15#Text>. [in Ukrainian]

Стаття надійшла до редколегії 20.10.2022

Sambor M., Ph. D. in Law, Head of the Monitoring Department of the Pryluky District Police Office The Main Department of the National Police in the Chernihiv Region (Chernihiv - Pryluky, Ukraine)

LAW ENFORCEMENT PRACTICE AS A DISCUSSION OF NON-OBSERVANCE OF THE PROCEDURAL FORM OF ADMINISTRATIVE-DELICT PROCEEDINGS AND VIOLATION OF THE GUARANTEE OF HUMAN RIGHTS AND FREEDOMS

The legal system of Ukraine is at the stage of its formation and any transformational actions are a purposeful process of building and improving the system of law and legislation of Ukraine. Ukraine has all the features of the Romano-Germanic legal system and belongs to the family of countries where the main source of law is the normative legal act itself. Despite this ambiguity, judicial precedent is actively included in legal life, the implementation of which in the legal system of Ukraine is also reflected in the norms of positive law. Regardless of the source base of the legal system, for a sovereign, democratic, legal and social Ukraine, it is important to create conditions for observing rights and freedoms, especially in the relations of private individuals with representatives of public administration bodies regarding the application of state coercion measures and legal responsibility, in particular administrative responsibility. Such guarantees of rights and freedoms include the procedural form of proceedings in cases of administrative offenses and documentation of administrative offenses. For the effectiveness of mechanisms guaranteeing human rights and freedoms in administrative-delict proceedings, the judicial practice of resolving disputes with subjects of public administration regarding compliance with the appropriate procedural form, as a guarantee of the use and exercise of the rights and freedoms of participants in such proceedings, plays an important role. The article examines in detail the practice of national and international courts in the specified category of cases regarding the protection and restoration of proceedings initiated as a result of non-compliance with the legally established procedural form in cases of administrative offenses and documentation of administrative offenses of human rights and freedoms. Key court decisions related to the protection and restoration of human rights and freedoms as a participant in administrative-tort proceedings are studied, as well as the issue of the application of the court-developed practice of applying the relevant procedural administrative-tort norms as a result of their interpretation under the prism of observing human rights and freedoms. Conclusions are formulated on the need for the reception of legal positions of judicial bodies by subjects of public administration authorized to consider cases of administrative offenses and to document administrative offenses, as well as on this basis the need to improve the procedural form for more effective protection of the rights and freedoms of participants in administrative tort proceedings.

Keywords: rights, freedoms, guarantees, administrative-delict proceedings, legal position, court